

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานของโรงเรียนผดุงนารี อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานของโรงเรียนผดุงนารี อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 364 คน พบว่านักเรียนส่วนใหญ่เรียนอยู่ห้องเรียนธรรมดา จำนวน 294 คน คิดเป็นร้อยละ 80.77 และส่วนใหญ่นักเรียนอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 20.60
2. การใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานของโรงเรียนผดุงนารี อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ หลักความคุ้มค่า หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ และหลักความมีส่วนร่วม ตามลำดับ
3. เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานของโรงเรียนผดุงนารี อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามเพศ และระดับชั้นการเรียน พบว่า นักเรียนที่มีเพศ และระดับชั้นการเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน
4. ข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานของโรงเรียนผดุงนารี อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีดังนี้
  - 4.1 ด้านหลักนิติธรรม โรงเรียนควรแก้ไขกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ของทางโรงเรียนให้ทันสมัย เป็นไปได้สูงในทางปฏิบัติ และควรเปิดเผยกฎ ระเบียบ ข้อบังคับให้นักเรียนทราบอยู่เสมอ

4.2 ด้านหลักคุณธรรม ผู้บริหารควรมีคุณธรรมในการบริหารงาน และควรใช้หลักศาสนาใช้ในการปฏิบัติ และควรส่งเสริมให้นักเรียนได้มีการพัฒนาตนเองตามหลักคุณธรรมจริยธรรม โดยการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม

4.3 หลักความโปร่งใส โรงเรียนควรเปิด โอกาสให้นักเรียนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เป็นประจำ และควรจัดข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ ง่ายและสะดวกต่อการสืบค้น

4.4 ด้านหลักความมีส่วนร่วม โรงเรียนควรส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักการทำงานเป็นทีม รู้จักช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ปัญหาาร่วมกัน และควรเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจกับการดำเนินการของโครงการต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น

4.5 ด้านหลักความรับผิดชอบ โรงเรียนควรจัดให้มีการอบรมเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และผู้บริหารควรเอาใจและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาการบริหารเอาใจใส่ในการแก้ไขปัญหาของนักเรียนอยู่เสมอ

4.6 ด้านหลักความคุ้มค่า โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรของโรงเรียน ควรมีการวางแผนการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และควรใช้จ่ายงบประมาณด้วยความประหยัด จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่มีคุณภาพ ในราคาที่เหมาะสมเป็นไปตามท้องตลาด

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัย การใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานของโรงเรียนผดุงนารี อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผล ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ระดับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานของโรงเรียนผดุงนารี อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับปานกลาง

ผลจากการวิจัย พบว่า การใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานของโรงเรียนผดุงนารี อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ทั้ง 6 ด้าน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารของ โรงเรียนผดุงนารี คำนึงถึงความถูกต้องชอบธรรมตามกฎหมาย มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ ข้อบัญญัติต่าง ๆ ให้ทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน มีการประพฤติปฏิบัติตนที่ถูกต้อง มีการรับ

ฟังความคิดเห็นของนักเรียน มีการเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าร่วมประเมินผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนติดตามตรวจสอบแผนงานหรือโครงการต่าง ๆ และการใช้จ่ายงบประมาณของโรงเรียนว่าถูกต้องโปร่งใส และเกิดประโยชน์ มีการประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกจากสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต หอกระจายข่าวของทางโรงเรียน มีการใช้จ่ายเงินงบประมาณที่ตรงกับความต้องการ มีการตรวจสอบการใช้จ่ายเงินและบัญชี และรายงานผลการตรวจสอบ สอดคล้องกับ เกษม วัฒนชัย (2546 : 25-27) ที่กล่าวถึงหลักแห่งธรรมาภิบาลในโรงเรียน ว่า โรงเรียนจะมีกิจกรรมใด ๆ ต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโรงเรียนเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนและชุมชน มีความโปร่งใส (Transparency) คือ ไม่ว่าโรงเรียนจะบริหารอย่างไร กระบวนการบริหารต้องมีความโปร่งใส คือ ตรวจสอบได้ อธิบายได้ และทุกขั้นตอนต้องมีผู้รับผิดชอบ (Accountability) หมายถึง ความคาดหวังหรือมุ่งหวังว่าจะรับผิดชอบต่อผลการกระทำของตน

ผลการวิจัยสอดคล้องกับ พระมหาธรรมรัตน์ ธรรมยาฤทธิ์ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยระดับความคิดเห็นของคณะกรรมการชุมชนที่มีต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองหนองคาย ผลการศึกษาพบว่า ระดับความคิดเห็นของคณะกรรมการชุมชนที่มีต่อการดำเนินงานตามธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับ จักรภัทร ชารีคำ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับ พงศ์พิชญ์ บุตรพระองค์ (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย พบว่า การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับ จูติพร ดลवास (2552 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสามขา อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ตามความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลสามขา พบว่าความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลสามขา อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับ สิทธีรัตน์ ตรีสง่า (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของคณะกรรมการชุมชนต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของ

เทศบาลเมือง ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของคณะกรรมการชุมชนที่มีต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับ สามารถ อินตามูล (2548 : 105-106) ได้วิจัยการใช้ธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า การใช้ธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ผู้บริหารสถานศึกษาได้ใช้หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่าในการบริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ไม่สอดคล้องกับ พระบุษนา ชุตทองม้วน (2550 : 56-57) ได้วิจัยการใช้ธรรมาภิบาลในการบริหารของคณะกรรมการบริหารโรงเรียนโปลิเทคนิคลานนา เชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ๆ ไม่สอดคล้องกับ ฉลตองนพ อัมพรัตน์ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลในเขตอำเภอภุมมาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ตามความคิดเห็นของบุคลากรในหน่วยงาน ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ไม่สอดคล้องกับ มุตตา คงคืน (2551 : 68) ได้ศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้อำนวยการ โรงเรียนในสังกัดเมืองพิทยา ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้อำนวยการ โรงเรียนในสังกัดเมืองพิทยา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับที่ค่อนข้างน้อย และไม่สอดคล้องกับ ธัญญา อภิชาติเชียร โกวิท (2552 : 82) ได้ศึกษาการศึกษาพฤติกรรมตามหลักธรรมาภิบาลของผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมตามหลักธรรมาภิบาลของผู้อำนวยการ โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

สมมติฐานที่ 2 นักเรียนที่เรียนห้องเรียน และระดับชั้นการเรียนแตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานของโรงเรียนผดุงนารี อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม แตกต่างกัน

1. นักเรียนที่เรียนห้องเรียนแตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานของโรงเรียนผดุงนารี อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม แตกต่างกัน

ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่เรียนห้องเรียนแตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานของโรงเรียนผดุงนารี อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ทั้งนี้อาจเป็นเป็นไปได้นักเรียนทุกห้องเรียนต่างก็ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของทางโรงเรียน และทางโรงเรียนก็ได้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ของทางโรงเรียนเป็นประจำทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยแจ้งประชาสัมพันธ์ผ่านหัวหน้าห้อง รวมถึงทางโรงเรียนมีการส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จัดการทำงานร่วมกันในทุกห้องเรียน จึงส่งผลให้นักเรียนที่ที่เรียนอยู่ในแต่ละห้องเรียนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

2. นักเรียนที่เรียนในระดับชั้นการเรียนแตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานของโรงเรียนผดุงนารี อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม แตกต่างกัน

ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่เรียนในระดับชั้นการเรียนแตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานของโรงเรียนผดุงนารี อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ทั้งนี้อาจเป็นเป็นไปได้ว่าทางโรงเรียนได้เอาใจใส่ในการแก้ไขปัญหาของนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน และทางโรงเรียนได้ปฏิบัติอย่างเสมอภาค ทัดเทียมกัน ไม่แบ่งแยกว่าเป็นเรียนระดับชั้นการเรียนใด จึงส่งผลทำให้นักเรียนที่เรียนระดับชั้นการเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นไม่ต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย เรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานของโรงเรียนผดุงนารี อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม พบประเด็นหลายประเด็นที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานของโรงเรียนผดุงนารี อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม พบว่า มีจุดด้อย ได้แก่ ด้านหลักนิติธรรม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ โรงเรียนเปิดเผยกฎ ระเบียบ ข้อบังคับให้นักเรียนทราบอยู่เสมอ ($\bar{X} = 3.39$) ด้านหลักคุณธรรม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ส่งเสริมให้

นักเรียนพัฒนาตนเองตามหลักคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X} = 3.36$) ด้านหลักความโปร่งใส ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ นักเรียนมีโอกาสได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของทางโรงเรียนเป็นประจำ ($\bar{X} = 3.33$) ด้านหลักความมีส่วนร่วม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของนักเรียน ($\bar{X} = 3.14$) ด้านหลักความรับผิดชอบ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ โรงเรียนรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดจากการบริหารงาน ($\bar{X} = 3.35$) และมีการพัฒนาการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.35$) และด้านหลักความคุ้มค่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ให้ชุมชนได้ใช้อาคารสถานที่ รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียนในการจัดกิจกรรม ($\bar{X} = 3.41$) ดังนั้นควรจะดำเนินการ ดังนี้

- 1.1.1 ควรเพิ่มช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร กฎ ระเบียบ ข้อบังคับให้แก่ นักเรียนได้รับทราบมากขึ้น
- 1.1.2 ควรจัดกิจกรรมอบรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนให้มี คุณธรรมมากขึ้น
- 1.1.3 ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของทาง โรงเรียนเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง
- 1.1.4 ควรให้นักเรียนได้รับทราบปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้นักเรียน ได้ ร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน และร่วมกันดำเนินการแก้ไขปัญหา
- 1.1.5 ควรจัดการอบรมให้ความรู้เรื่องระเบียบการบริหารงานของ โรงเรียน ให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง และเมื่อผู้บริหารบริหารงานผิดพลาด ต้องยอมรับและรับผิดชอบ
- 1.1.6 ทางโรงเรียนควรให้บริการแก่ชุมชนในด้านอาคารสถานที่ รวมทั้ง วัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ อย่างทั่วถึง

1.2 ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของ นักเรียนต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานของ โรงเรียนผดุงนารี อำเภอเมือง จังหวัด มหาสารคาม จำแนกตามห้องเรียน และระดับชั้นการเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียน ห้องเรียนและระดับชั้นการเรียนแตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลใน การดำเนินงานของ โรงเรียนผดุงนารี อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ไม่แตกต่างกัน ดังนั้นการ ที่จะไม่เลือกปฏิบัติทางโรงเรียนจะต้องจัดกิจกรรมให้นักเรียนทุกห้องเรียน ทุกระดับชั้นการ เรียนได้ทำร่วมกัน เพื่อสร้างความสามัคคี มีการจัดกิจกรรมที่ทำร่วมกันอย่างบูรณาการเป็น ประจำและต่อเนื่อง

1.3 ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของนักเรียนต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานของโรงเรียนผดุงนารี อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม พบประเด็นที่ควรดำเนินการ ดังนี้

1.3.1 ควรแก้ไขกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ของทางโรงเรียนให้ทันสมัย

1.3.2 ผู้บริหารควรมีคุณธรรมในการบริหารงาน และควรใช้หลักศาสนา มาใช้ในการปฏิบัติ

1.3.3 ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของทางโรงเรียนเป็นประจำ

1.3.4 ควรสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่าย

1.3.5 ควรจัดให้มีการอบรมเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อหน้าที่

1.3.6 ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรของโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม

2.2 ควรศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารโรงเรียนอย่างเจาะลึก